

Söka sig HEM

*Albert
Olsson*

Söka sig HEM

*Albert
Olsson*

Albert Olsson

Söka sig hem

SAGA Egmont

Söka sig hem

Omslagsfoto: Shutterstock
Copyright © 1957, 2020 Albert Olsson och SAGA Egmont

Alla rättigheter förbehålles.

ISBN: 9788726740905

1. e-boksutgåva
Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med SAGA Egmont samt med författaren.

1

Sålunda var det.

De var män som for på havet, fattiga män på havet. Somliga hade sina kvinnor med sig och somliga hade både barn och kvinnor. De hade farit bort från landet av is och snö, de hade farit i vårens tid, när brodden spirade och lövträden vecklade ut sina blad.

Deras båt var svartjärad och föga vacker, men den tjänade sitt ändamål och hade det goda med sig att de inte väckte uppseende. Detta sista hade sina fördelar, helst för dem som är tvungna att smyga utmed kusterna, leta sig sovplatser i lönndom och stundom stjäla sig till färsk föda och nybryggt dricka att ha till omväxling med fisk, färskvatten och torrskaffning. Tre gånger under loppet av lika många veckor hade ödanerna haft båtar i sjön och jagat dem, men alla tre gångerna hade rädslan och det tårblandade raseriet givit männen sådan kraft i armarna att deras båt flugit fram som en pil över havet, som de ömsom kallade "det nynnande", ömsom "det fradgade, det otåliga, det vitbröstade eller havshästens väg".

De hade blivit hålkindade och deras blick hårdare. Barnen, som nu vant sig vid havet, skrek inte lika mycket som de första dagarna, kvinnorna hade funnit sina platser och inordnat sig under Visnas snedhalsade och stillsamt auktoritativa regemente. Ingen av kvinnorna tordes knota, och männen, till vilka de vädjade, var alltför surmulna, armtrötta och sjövresiga för att gitta ta parti.

Männen hade i sin enfald inte direkt trott men ändå hoppats att de strax nedanom hemmabygdens havshorisont

skulle finna det land och den lycka som de hade hört skulle finnas där. De menade att för illa klädda och skodda människor kunde det inte vara värre att fresta det okända än att dra hemmabygden kring som inhysingar eller sitta utom bygden i ett skogsbryns sten- och torvkåkar, kring vilka det om sommarnätterna rasslade av mot människorna fientliga väsen och kring vilka om vintrarna gråbenen strök i tjutande flockar. För att nu inte tala om de svarta korpar som illvilligt följde människors görande och låtande och stundom kraxade i väntan på lik.

Visserligen hade Öns och hemmaböndernas två resor över havet inte varit särdeles lyckosamma, och den sista hade slutat med bråd död för både Ön och hans son Nase, svärsonen Särev, själlänning, den skrävlaren, och flera stycken andra, men detta räknade skeppets trasmän inte för något så avskräckande: en färd blir vad man gör den till, menade de. Det var gårdsböndernas dåliga Lycka och bristande klokhet som fått deras resor att sluta så olyckligt. Men nu menade de som satt i båten att de hade med sig den man som bar Lyckan i skorna. Det var han den svarthåriga som stod vid styråran och pratade med Visna, han Öjuls, Öns son i kustlandet. Visserligen låg Öns gård bränd och Balle förtärd av eld mellan svarta bjälkstumpar, Ön var dräpt av Nase, Nase dräpt av lejrekungens män, Öjuls fredlös, hemlös, och efter vad han sagt på land innan de for, även gudlös, eftersom han sagt upp sitt förbund med Oden och vräkt hans stötta bland törnrosorna, men sedan de väl kommit i båt, hade varken Öjuls eller någon annan sagt ett knyst om gudar och makter. Ingen kunde rätt veta vem det var man sett rida med vitt hår och blå barm på gryningens vågor. Inte heller visste man rätt vem det var som ibland mullrade under båtkölen och fick båten att slå vilsna lovar trots att Öjuls kramade så hårt om styråran att den bägnade.

Havet hade brynt deras kinder och årorna barkat deras nävar och gjort deras handflator och fingrar tafatta och fumliga. Kvinnorna grälade på dem om nätterna och mumlade förtretade i mörkret att de inte skulle ta så hårt i dem, de var varken av läder eller trä. Männen skämdes och bad kvinnorna tåga, det var inte långt till nästa par, för de låg som oftast tätt samlade i någon sluttning inte alltför många språnglängder från båt och vatten för att vara redo vid första varsel om fara.

Kvinnorna började bli missnöjda. De tyckte inte om detta ständiga liv i flykt på vatten. De längtade till en plats där de i lugn kunde tända eld, samla bränsle, hacka jord, så säd och äga får.

Kvinnornas pyrande missnöje var som lömskt lagd eld i torvmosse. Den tärde och tärde, och trots att männen med hårda ord och karska miner tyckte sig gå efter annan ha slagit ner kvinnornas stingande elaka och försmädliga ord, blossade alltsammans snart upp igen.

— Vad väntar vi på? frågade Gillög förargad där hon satt med ryggen mot stambons fotplatta framme i fören. Tror någon att det kommer att *regna* guld över oss? Eller kläder och bostad och åker? Och ska får och getter komma springande emot oss, när vi sätter fot på land?

Ingen svarade henne. Men männen knep samman sina munnar som mest doldes av deras oansade läppskägg, tog hårdare tag i årorna och blickade bort mot Öjuls som brunbrynt och fjärrsynt tryckte styråran mot länden.

— Nu är ingen tid för käringprat, svarade han fränt.

Visna, som satt och redde sitt hår och lät blicken fara över de lättkrusade och vitnackade havsgässen, log invärtes.

Gillög teg. En blick på mannen hennes, Sote, som satt vid sjätte åran till vänster, var henne varning nog.

Framför Sote satt en småväxt f.d. inhysing som hette Fröger. Han spottade ner på sina tår och muttrade:

— En kommer att dö lusfattig. Alldeles som en kom till världen.

Nu kom det en och annan bemärkning droppande mellan årtagen.

— Ska vi fara som en samling ruggande sothöns länge och på det här viset så blir vi till sist så utsvultna att vi får gnaga på röven, morrade Vige som de i glada stunder skämtsamt brukade kallas för Vige den huvudlöse, därför att han hade ett så smalt huvud att det utan avbrott löpte i linje med halsen.

Orökja, som denna dag var stambo, stod med den breda och kraftfulla ryggen vänd mot roddarna. Han hörde talet och vände sig om efter att ha lyssnat till de andras prat.

— Öjuls har en stark megin, sade han. Den tror jag på. Inte blir jag den som kommer hem utfattig.

Det föll tystnad i båten. "Kommer hem" hade Orökja sagt. Vem skulle komma hem? De var nyss ut farna. Inte var det tid för hemfärd. Inte i sådana kläder. Och utan ära. Trasföljet, som gårdsbönderna skrattat åt när de gav sig åstad. De mindes nog Redars min där han stod i strandkanten och såg deras båt glida ut i gryningen.

Ändå tyckte de att det var en evighet sedan de for hemifrån. En dag var som ett månvarv. Och svårt var det att stjäla sig maten. Ett föga lustigt värv och ganska ärelöst. Inte heller hade de träffat någon som de tordes skifta hugg med. Öjuls hade hållit båten utmed stränderna av ödanernas öar. Där hade de lotsat sig fram som strykrädda hundar.

Just idag hade de stuckit ut till havs över djup som guppade båten som en anddrake i blåstänk mellan vita toppar under en sol som föll utmed himlen och rodnade i fallet. Det kom blod över vågorna. Det susade under

skeppskölen. Det enda de blotat åt vattnet var en spädgris de stulit. De hade låtit blodet rinna över relingen och anropat havsdjupen; dvs det var Visna som hade ropat på ett främmande och underligt språk som fyllde dem med kyla, liksom hon själv stundom fyllde dem med kyla, när hennes ljusa men skarpsynta blick snabbt vandrade från ansikte till ansikte.

De svarta sköldarna längs relingen gjorde ingen glad. Masten de hade satt upp pekade snett. Askspjuten som de hade liggande i gången var litet krokiga i skaften. Svärden var fattigmanssmide.

De såg på varandra och tänkte efter. Vad kunde det komma för gott av en dylik utrustning? Det hade sett helt annorlunda ut när gårdsbönderna gett sig av. Måtte Odin svärta ner deras flinande anleten!

För detta var fattigmansfärd och fattigmansfölje, om man bortsåge från Öjuls och kvinnan hans Visna, den gulhåriga.

Orökja stod åter och blickade ut från sin plats i fören. Han undrade var de skulle tillbringa natten. Om de skulle få ordentligt med mat eller om de skulle vara tvungna att som vanligt krypa till vila i snåren, sedan de roffat åt sig något vilsekommet får eller en grymtande gris i någon strandbondes ollonskog.

Plötsligt såg Orökja en strimma vid havslinjen. Bara de inte komme till oland. Orökja var en stor och stark man och fruktade ingen människa men han var dödsförskräckt för oländerna om vilka han hört en del berättas vid härden under sin barndoms kvällar. Till oländerna kom man genom de kringkastade klippornas utförssluttningar, mellan ringlande ormar, skrånande korpar och tjutande ulvar medan otyg och omänniskor skiftade skepnad och gestalt mellan trasiga block.

— Land!

Orökja hade vänt sig mot männen.

Tre veckor hade de varit ute på tiggarrått, tre långa veckor.

Nu skulle de åter tråda land under fötterna. Slippa de gungande plankorna för en natt! Männen gladde sig stilla och invärtes, kvinnorna gav högljutt sin tillfredsställelse tillkänna.

Landet växte långsamt ur havet, allt medan solen långsamt föll i rött ljus mot vattnet, kluden av en molnbank, ett långt mörknande molnstråk med guldförsilvrade bräm.

Havet lugnade sig. Kyliga händer trevade uppefter båtsidorna, skvätte ännu några ösor med saltvatten in över borden och sjönk kluckande bakåt på vaggande nackar.

De såg en skogskant rita en rand av toppar mot aftonhimlen. Solen låg dem i ögonen och gjorde landet svart. Orökja fruktade. Måtte de nu bara inte ha kommit till nergången till själva det sluttande, där döden låg dold mellan snår!

De såg på vänster hand en liten ö. Den var låg och vacker med skimrande, redan fuktigt aftongräs.

På höger sida hade de ett större land. Om det var en stor ö eller ett fast landområde kunde de inte bedöma.

De såg två rökslingor stiga upp från ön.

I en vik på det större landet såg de en båt som var större än deras egen.

De såg också rök stiga upp från en eld bakom en kulle. Överst på kullen stod en man stödd på ett spjut.

Då han såg en båt komma in i sundet, skuggade han med handen över ögonen. Sedan ropade han till sig några som tydligen fanns bakom kullen.

De såg män komma strömmande upp.

Öjuls män såg ängsliga ut.

— De är för många för att vi ska kunna göra något åt dem, sade Vige.

— Du kan räkna dem när du dödat dem, svarade Frogge buttert.

Öjuls gick ner mitt i båten, angelägen om att hans ord inte skulle föras vidare över det lyhörda vattnet.

— Hugg i så att det knakar i armarna, befalldes han.

Männen tittade förargade på honom. Det var en förmaning som inte var av nöden, tyckte de. Ju fortare de kom utom synhåll för det där talrika sällskapet uppe på kullen desto bättre. De hade ingen lust att bli slavar på frankernas marknader, om vilka de hört talas.

De drev båten söderut.

Kvällen föll. Öjuls höll hårt ut från stranden, medan Visna höll ögonen på männen uppe på stranden för att se, om de tänkte lämna dem ifred.

Männen försvann hastigt bakom kullen. Visna vädrade i luften och tyckte sig förnimma lukten av kött över eld.

Visna vred på sitt litet sneda huvud, grep sin båge, knäppte på den så att det klang i strängen och såg blott på den högreste Öjuls som misstänksamt granskade de kvällstysta stränderna.

— Stunden är kommen, Öjuls, sade hon. Att dö eller döda! Hellre en för mycket än en för litet.

Öjuls betraktade henne med kalla ögon, medan beslutsamheten stramade i kinderna.

Visna märkte spänningen i Öjuls ansikte och log invärtes. Hennes alltid heta blod började brinna fortare och sköt som en låga upp i hennes kinder. Detta var livet, hennes liv. Detta var någonting annat än att sitta hemma i en gård och stirra upp mot samma evigt sotiga kvällsbjälkar, medan elden tärde sur pinnved på arnen, tenstenarna snurrade och kardorna väste. Visna älskade livet, men det var alltid det slags liv som levdes i dödens närhet. Aldrig kände hon livet så sjuda i sina lemmar som när hon släppte en sjungande pil från bågen, en pil som skulle bli ett djurs

eller en mans död. Djupt i sitt bakhuvud tyckte hon sig dunkelt minnas att hon fått sin första båge av sin far, obotriterhövdingen, som fått den helgad hos de präster som tjänade i stocktemplet hos dödsguden Flins, guden med benranglet, huden och facklan.

— Lägg upp högerårorna befallde Öjuls, och hans röst var hes.

De gjorde så. Vänsterårorna skar ännu några snitt ur den kvällsligt suckande vågbringan, bladen lyftes och droppar föll i havet.

Det var stenig strand, båten skrapade och törnade emot.

De stakade med årorna och fick båten helt inpå land.

Öjuls gick fram i fören och hoppade ur båten. Hans svärdbalja skramlade mot lindskölden när han hoppade. Efter honom kom Orökja. Efter Orökja kom Visna. Hon vrickade på huvudet och rätade och rätade på det för att få det att sitta rakt på halsen. Det gjorde ont men hon märkte att hon hade en viss framgång med sina dagliga försök. Det värkte i ärret, men Visna brydde sig mer om sin hals än om smärtor.

Männen kom klivande efter, stillsamma och hungriga, trötta efter dagens rodd och ännu oroade av åsynen av de rustade männen på kullen.

Pojkarna kom i land näst efter männen, med Öjuls son Raudbjörn i spetsen. Raudbjörn var den yngste och minste och vattnet var för djupt för honom. När han hoppade ner kom han i vattnet och försvann så djupt att man endast såg hans långa blonda hår som flytande nådde ovan ytan.

Visna, som var i närheten, drog upp honom och överantvordade honom till den trofaste Fogge, som tog pojken i benet och vände upp och ner på honom och lät vattnet rinna ur honom. Raudbjörn hängde i Fogges händer, sprattlande som en skadskjuten fågel.

De andra pojkarna skrattade. Skrattet ringde Raudbjörn i öronen, när Fogge äntligen vände honom på rätt köl och satte ner honom på marken.

Ilskan kom Raudbjörn att blossa, och han rusade skrikande fram emot den minste av de andra pojkarna för att örfila upp honom. Men denne höll utan svårighet Raudbjörn från livet. I förtret häröver började Raudbjörn sparka, slå och spotta.

Öjuls, som uppmärksamt betraktat ängsmarkerna, skogsranden och småkullarna bortom strandgruset, på vilket de väntande stod och tog igen sig efter dagen i båten, såg plötsligt vad sonen hade för sig. Han gick raskt bort till honom, tog honom i nackskinnet och höll honom fast.

— Du ska släppa honom inpå livet, sade han till den andre pojken. Sedan kan du få handskas med honom så pass hårdhänt som du menar att han tål.

Pojken gjorde såsom Öjuls hade sagt, släppte sig Raudbjörn inpå livet, fick omkull honom och rullade runt med honom, bankade och slog honom. Raudbjörn fick vad han tålde och låg slutligen pustande på rygg. Den andre lättade på greppet. Då passade Raudbjörn på och bet honom i handen. Den andre skrek till. Öjuls körde undan honom och tog tag i Raudbjörn.

— Du heter Björn men du bits, utbrast han nedlåtande. Det här kanske kan vänja dig av med sådant!

Därmed bar Öjuls ner pojken till vattnet och kastade honom i så häftigt att det skvätte vida omkring.

Visna var genast framme och fiskade upp Raudbjörn, som kravlade upp ur vattnet, surmulen, avsnoppad och tyst.

— Man kan då inte säga annat än att du rikligen får bada idag, Raudbjörn, skämtade Fogge.

Raudbjörn såg i marken och listade sig undan. Han var fylld av skamsen respekt för fadern.

Kvinnorna beredde sig att göra upp eld för värme och matlagning, men Öjuls förbjöd det. Båten låg oskyddad i viken, och de var inte så långt borta från det sällskap de sett på kullen att de riskfritt kunde slå sig till ro.

Öjuls satte tre män, Orökja, Sote och Fröger, att med fulla vapen i beredskap hålla vakt över båt, kvinnor och barn, medan han tog de andra med sig och gick uppför närmaste kulle.

— Vore det inte bättre att gå runt kullen? undrade Visna.

Öjuls fann rådet gott och ändrade riktning.

Visna gick med bågen i handen. Vid vänstra höften hängde två pilspäckade koger. Aftondagern lyste på hennes redan förut ljuslätta ansikte och gav det en ungdomlig fägring som det inte längre ägde. Visna hade själv sett i en skogskälla att hennes ansiktshud började få fåror. Men hennes barm var ännu svällande hög, ryggen rak och de blå ögonen skarpa och urskiljande både när det gällde människor och föremål.

Visna gick halva steget bakom Öjuls, på hans högra sida, så att hon lätt kunde snudda vid hans armbåge och ge honom ett gott råd, om så behövdes. Och råd tarvades både i ny och nedan. Det hände väl att Orökja någon gång försökte komma med ett försmädligt inpass angående Öjuls villighet att lyssna till kvinnoråd, men även Orökja måste, om än motvilligt, erkänna att Visna var den mest snabbtänkta och snarrådiga av dem allesamman. Själva kände de sig stundtals ohjälpligt bortkomna i denna värld, där varje ny afton avslöjade en ny kust bortom den föregående aftonens. Världens storlek och storhet fyllde dem med respekt. Och inte minst förundrade det dem att det tycktes bo människor överallt och vart de kom. Människor som de inte kände, människor, vilkas tal inte helt liknade deras eget, människor som utgjorde ett hot mot deras liv eller deras frihet, om de inte aktade sig

tillräckligt, människor mot vilkas liv och egendom de var beredda att gå till anfall, ifall tillfälle bjöds.

Deras sulor trampade på små röda blommor som i stor ymnighet växte på slutningen.

De hade tagit sköldarna i ena handen och spjuten i den andra. Ingen kunde veta vad som dolde sig bakom kullen.

Ingenting dolde sig bakom kullen utom en lång sänka som löpte mot norr. På andra sidan sänkan höjde sig en sträckning liknande den de nyss hade rundat.

De stannade i sänkan, medan Öjuls skickade upp Fröger för att speja.

Männen väntade under tystnad. Någon tog av sig den klumpiga järnhuvan och stoppade gräs i den för att den skulle trycka mindre kring pannan.

Fröger kom ner igen.

— Det syns inte en levande varelse, sade han.

Öjuls gick högst upp på kullen som de överskridit och såg ner mot båtplatsen. Där låg kvinnorna och pratade, medan den bredryggade Orökja stod halvt vänd från havet och tuggade på den saftiga ändan av ett grässtrå.

Det drog moln över den sista dalande resten av kvällssolen, och skymningen övergick i begynnande mörker.

Öjuls återvände till Visna och männen i sänkan.

Männen såg tigande och förväntansfulla på Öjuls.

Öjuls teg, han också.

Mörkret lade sig omkring dem, smygande, lent som lammull.

— Öjuls, sade Visna.

Öjuls teg ännu en stund. Teg länge och tänkte.

— Man vet ingenting om en mans mod så länge han är oprövad, sade han och drog efter andan. Deras båt var rikare än vår. Natten faller, och skogen blir svart. Fogge, hämta Orökja och stanna du hos kvinnorna. I natt skall det prövas vem som löper snabbast, åkerns hare eller I.

Fogge försvann runt kullen, och det dröjde inte länge förrän Orökja dök upp.

De ställde färden mot norr i en natt utan måne. Öjuls gick i spetsen med långa steg. De andra kom i gåsmarsch bakefter. Visna försvann över en kulle och blev borta, ingen visste vart hon, tog vägen. Öjuls sneglade bakåt och saknade Visna vid sin armbåge. Ett leende gled över hans tunnskäggiga överläpp. Den förtröstan som han saknat hittills under färden började fylla honom med förväntningar. I denna natt skulle de, om gudarna så ville, leka en svärdslek som skulle skänka dem något annat än fattigdom att tala om. Kanske skulle de undfå den förtröstan som kunde förmå dem att våga en dust med främmande skepp, både snäckor och knarrar. Öjuls undrade, vad det var för män de sett på kullen. Var det daner eller vender, nordmän eller något annat folkslag, friser, franker eller saxare? Daner såg det inte ut att ha varit. De verkade alltför lättrörliga för att vara daner. Han finge väl ge sig till tåls. Natten skulle ge svar på frågan.

Skogen kom närmare. Öster om sig hörde de havet frasa mellan strandstenarna.

En kråka kom kraxande farande över deras huvuden.

Männen genomilades av obehag. Det var otrevligt att trava framåt i sänkan. Det kändes som att gå mellan gravväggar. Inte skulle det bli så mycket bättre att komma in i okänd skog.

Orökja hostade och spottade bakom Öjuls. Denne stannade. De andra samlades kring Öjuls.

— Vad fattas dig, Orökja? sporde Öjuls.

— Jag fick en fluga i halsen, svarade Orökja. Det är ett tecken som jag ogillar.

— Du borde istället vara glad så länge du har någon hals att få en fluga i, svarade Öjuls oömt.

Orökja svalde den ström av okvädingsord som ville välla fram över hans tunga. Han blickade dystert mot den annalkande skogen.

— Jag tycker inte om främmande träd, sade han och svävade på målet. Man känner inte det som bor i och mellan dem. Jag har hört att det ska vara farliga långpattar här västanhavs.

— Vem har talat om det för dig, Orökja? frågade Öjuls lent.

Orökja svarade inte.

— Var är Visna? undrade Vige.

Öjuls hörde förbi frågan.

— Det kan gälla att välja i natt mellan död och fattigdom, sade han. Vilket väljer ni?

— Liv utan fattigdom, svarade Sote.

— Den som är ängslig kan gå tillbaka till båten, sade Öjuls.

De stödde sig på spjuten. Den oskäggiga delen av deras ansikte kastade vita fläckar i mörkret, sommarmörkret. Det var inte värre mörkt än att de gott såg varann till och med där nere i sänkan.

Öjuls drog dem efter sig in i skogen. Där började han följa träden åt öster och neråt stranden.

Öjuls visste inte klart vad han tänkte göra. Han kände det bara som en mäktig, oemotståndlig ström inom sig att han måste handla, göra någonting, om han inte helt skulle förlora tron på sin egen styrka.

Öjuls spejade efter Visna, men hon syntes ingenstans till. Öjuls tyckte inte om att hon försvunnit. Nå, hon skulle väl komma tillbaka någonstans ifrån!

Det var ekskog där de gick. Här och var kände de fjolårsollon trycka mot fotbladen. En och annan gren knakade. Men männen i den andra båten måste ännu vara långt borta.

De gick nu fram på mark som sluttade neråt havet.

Framför sig såg de något som lyste vitt. Då de kom närmare, såg de att de hamnat invid en samling törnrossnår, som stod översållade med sömniga blommor.

Snåret var brett och tvingade dem att vika åt sidan för att kringgå det.

Plötsligt stannade Öjuls. Han hörde en svag knäppning och hukade sig ner.

Han hade väntat att få höra suset av en pil som flög förbi, men han hörde ingen pil. Istället tyckte han sig förnimma ett otydligt ljud någonstans långt borta ifrån.

Det var som om Visna plötsligt växt upp ur snåret framför honom.

Hennes bröst hävde sig, och rösten skalv av en för Visna ovanlig upphetsning.

— De främmande kom gående utmed stranden och föll över dem. Männen tog de med sig tillsammans med kvinnorna och barnen. Nu är de på väg tillbaka. Men de är inte fler än att de nätt och jämnt fyller roddbänkarna till hälften.

Männen började gorma, rista sina spjut och fara ut i smädelser mot både gudar och himlar.

— Man borde ha stannat hemma i bygden, utlät sig Toke upproriskt.

— Du borde nog det, skyndade sig Vige att hålla med honom.

Toke tystnade och skämdes över sin omanlighet.

— Det tar dem en stund att *ro* tillbaka, sade Visna, även om de sätter kvinnorna vid årorna.

— Jag kan se vad du tänker, sade Öjuls. I natt sitter Lyckan i fötterna. Och Lyckan har snabba fötter.

Visna gled framför dem in i skogsdunklet. Hon hann långt före och återvände för att hejda dem strax innan de såg eld skymta mellan stammarna.

— Pilen har den snabbaste och tystaste tungan, sade Visna, då de snabbt rådgjorde med varandra hur de skulle gå tillväga.

De närmade sig försiktigt lägret.

— Ingen av dem bör få hinna ner till stranden, sade Visna och vinkade åt Jorund och Gerhjälms, som hade sina bågar med sig, att de skulle följa henne öster om lägret, medan Öjuls och de andra fattade om spjuten och smög från trädstam till trädstam.

De såg ett tjugotal man sitta kring ett bål. De var mörkhyade och välklädda. Några låg på rygg med händerna under huvudet, andra spelade någon slags spel och skakade tärningar eller benbitar i en bågare som lyste när bålet blossade upp.

En småväxt, svarthårig träl passade elden. När han gick där med sina risbördor, råkade han trampa en av männen på foten. Denne for upp, ropade av vrede, grep sitt svärd och slungade det efter den svarthårige, som kastade sig åt sidan. Därvid bar det sig inte bättre än att han råkade snava över en av de män som låg och sov. Denne satte sig yrvaken upp och hötte med knytnäven åt den svarte.

— Tag hit svärdet! ropade mannen som kastat.

— Svärdet kan du hämta själv, svarade trälen, såg sig hastigt omkring och rusade i långa språng bort från lägerplatsen, för han visste att han fällt ord som skulle kosta honom livet.

Det blev oro i lägret.

En man som stått på vakt utåt havssidan, utom ljuskretsen, vände sig intresserad om.

Orökja, som stod skyld bakom en tjock ekstam, hörde ett sågande ljud i sin närhet. Han kikade försiktigt fram.

På andra sidan trädstammen satt en man och sov och snarkade med ryggen mot trädet. Han hade det odragna svärdet liggande tvärs över knäna. På marken bredvid

honom låg den vackraste hjälm Orökja någonsin sett. Den hade gyllne beslag och var fodrad med rött tyg.

— Den eller döden, tänkte Orökja och kände sig redan som ägare till den i gräset vilande hjälmen. Bara den inte är för smal om pannan, tänkte han. Den ser farligt liten ut.

Mannen som stod vakt utåt havet men vänt sig om, blev plötsligt svag i knäna och segnade ljudlöst ner.

Mannen, som ägde svärdet, lämnade spelet för att hämta sitt vapen. Trälen brydde han sig inte om. Han skulle snart komma tillbaka. Ingen valde att gå ensam i okänd skog, då hellre döden.

Mannen stack svärdet i skidan och såg upp. Han såg en okänd kvinna stå väntande mellan träden.

Han öppnade munnen till ett rop av häpnad.

Sedan föll han framstupa.

De sittande såg honom falla och rusade upp.

Nu surrade pilarna omkring dem.

De andra grep sina sköldar, för någon som fått syn på Visna ropade och pekade.

Han som satt vid trädet och snarkade, vaknade hastigt till liv och grep efter sin hjälm.

Då blev det med ens fart i Orökja. Han sänkte lansens och utbrast förtrytsamt:

— Vad är meningen, gubbe, ska du ta det som är mitt?

Det var ingen gubbe som satt där utan en kraftig kämpe, som snabbt fick svärdet ur skidan. Men innan han hann gripa efter skölden hade han Orökjas stadiga lans i kroppen. Då gick livet ur honom.

— Så var det med dig, sade Orökja sakligt. Nu ska jag se, om din hjälm passar mig.

Den passade inte. Dessutom fick Orökja annat att tänka på, för två män kom rusande emot honom.

I detsamma dök Öjuls upp. Hans tunga askspjut ven genom luften och den ene mannen föll. Den andre tog

Orökja hand om med ett slags sävlig eftertanke.

Det fanns ännu några män kvar. De var tappra och värjde sig manligen, ända tills de en efter en föll för Visnas pilar som träffade dem sidledes, där de saknade sköldskydd.

Där lämnades ingen kvar.

Öjuls och de andra möttes vid bålet. De såg på varandra. Deras ögon glänste. Orökja var i färd med att riva det röda tyget ur den erövrade hjälmen. Vige befriade en av de fallna från hans svärd.

Alla var inte döda. En satte sig upp med blodet rinnande över ansiktet och sade till Öjuls:

— Det är du som är hövding. Jag vill ta nåd av dig.

Orökja stod med den nya, alltjämt alltför lilla hjälmen tryckt mot sin buliga hjässa. Han var djupt förgrymmad över sin dåliga tur. Varför kunde inte mannen haft litet större och mänskligare huvud och en hjälm som kunde ha passat även honom Orökja.

— Du pratar för mycket, du, sade han småargt och stack spjutet i den sårade.

Det ryckte till i Öjuls.

— Det var en död för mycket, Orökja, sade han ogillande. Visna snuddade vid hans armbåge.

— Glöm inte, Öjuls, att det är just en död för mycket som betyder någonting.

Sedan släpade de bort de döda ur ljuskretsen, kastade ris på elden och försvann in i skogen, när de tyckte sig höra rop utifrån sjön.

De drog sig åt sidan och neråt, så att de kunde se stranden, medan de höll sig väl undanstuckna bland de rikligt förekommande rosensnåren.

De hörde sin egen båt lägga till. De hörde sina kvinnor ropa, när de främmande männen kom släpande med dem.

Öjuls och Visna stod tillsammans. Den här gången skulle det bli besvärligare med striden, för de kunde inte använda bågarna som de ville av fruktan för att såra sina egna.

De kommande sparkade Fogge som hade svårt att hålla sig på benen.

De sparkade honom flera gånger.

Den som sparkade sist fick en av Visnas pilar i veka livet. Sedan sparkade han inte mer.

Striden som följde blev våldsamt och förvirrad. Kvinnorna skrek i början av rädsla, men då de urskilde sina egna män i handgemänget och såg Visna hugga och sticka med ett svärd hon tagit, fattade även de mod och kastade sig bakifrån över sina fångvaktare.

Två män bad Öjuls om nåd och han skänkte dem den.

Flera av Öjuls män hade fått sår, och Roald den skadeglade låg död på marken med ett hugg över hjässan.

Öjuls samlade sitt folk kring bålet. Han ville veta allting om överfallet, och han berättade vad de själva hade haft för sig. Och så bad han männen och kvinnorna hjälpas åt att samla samman vapen och mantlar och vad annat användbart de kunde hitta. Självlade han sig till med en kista som stått invid tärningsspelarna. Kistan innehöll våg och silvertenar. I de förra ägarnas båt fann de dessutom mycket värdefullt köpmansgods, över vilket de alla kände sig belåtna.

De två fångarna stod vid elden och såg hur deras kamraters lik plundrades.

Visna talade med dem. De var vander och befann sig ute på sitt sedvanliga sommartåg för att endels stjäla och endels handla, beroende på tidpunkt, tillfälle och omständigheter.

Öjuls ansikte hade fått liv och färg. Han rätade på sig och spände ut bröstet. Han hade då sannerligen en stark megin, en lycka som var många andra mäns överlägsen.

Han sade någonting till Visna som stod stillatigande bredvid honom.

Plötsligt slog det Öjuls att män och kvinnor bytte blickar och att det trots stridens gynnsamma utfall inte rådde den livfulla och talföra glädje som han väntat sig. Han skulle just fråga efter någonting, då den förrymde trälen med flygande skutt som en ekorre kom saxande fram till männen och kastade sig för hans fötter.

— Jag, din träl, flämtade han. Dessa andra onda män, vender, snörvlade mannen på bruten danerdialekt.

— Vad är du själv då? frågade Öjuls och befriade sig från den lille mannen som han fann äcklande ödmjuk.

— Jag är pikter, svarade trälen. Jag kommer från öar där sol går ner. Jag hövding där, du min gäst.

Han såg inte alls ut som en hövding, men det brydde sig Öjuls inte om. Kanske såg en pikterhövding ut på det sättet, vad visste han?

— Du kan samla ris till elden, svarade Öjuls och strök undan en test av sitt mörka hår.

Han skickade två män ner till vendernas båt för att hämta livsmedel, vilket de visade sig ha gott om. Där fanns bröd, bröd som de längtat efter! Detta bröd var visserligen inte som hemmabröd utan surare och jäste i magen, men det var ändå bröd. Sedan fann de torkat kött och öl och satte sig kring elden att äta och dricka.

Öjuls såg sig omkring på sina män. Hans aning snusade vädrande i luften. Han såg ut över skaran. Såg på pojkarna som satt ytterst i skaran...

Fångarna betraktade honom oroligt.

Öjuls reste sig långsamt. Blodet vek sakta bort från hans ansikte. Läpparna vitnade och han bet i dem.

Långsamt höjde han ögonbrynen.

— Var är Raudbjörn? frågade han hest.

De andra slutade att äta i samma stund de såg Öjuls resa sig upp med vetande i blicken.

Fogge reste sig ett stycke längre bort.

— Det är bäst att jag säger dig som det är, Öjuls.

Raudbjörn skrek vilt i båten. Då kastade de honom i sjön.

Öjuls trevade på svärdet, med blicken fäst på fångarna.

Fogge talade:

— Jag vet vad du tänker, Öjuls. Men de har tagit nåd av dig och inte av mig. Jag fostrade Raudbjörn sommar och vinter.

Fogge gick bort till fångarna. Han höll svärdet i handen.

— Jag är hans fosterfar, sade han och högg.

Det gick trögt att äta efter detta. Men de kände att deras mod hade vuxit inom dem.

Öjuls reste sig upp och gick ifrån dem.

Då blev det muntrare i kretsen. De fallna plundrades på kläder. De minst blodiga plaggen bytte de ut mot sina egna paltor som de kastade i elden att brinna. Och de brann under stankrök, vilket framkallade många skrattfyllda anmärkningar från såväl männen som kvinnorna. Vilket äventyr var inte detta, även för Roald som fått dö på främmande kust. Hur manliga tog inte männen sig ut med glänsande vapen och i snygga kläder. De kände att de var på väg bort från fattigdomen, den var som avlagd med de gamla trasorna. Och så tog de prövande fattning om de nya svärden, men fann snart att deras egna var tyngre och bättre att hugga med. Dem skulle de inte kasta bort. Vendernas spjut var klenare. Dem ogillade de. När allt lades till allt så fann de att de döda endast varit dem överlägsna i sådant som stack i ögonen. De ansåg också att deras egen tapperhet varit större än vendernas, för av venderna hade alla fått bita i gräset men hos dem själva endast en, och därtill den som de bäst kunde undvara därför att han var alltför rapp till att utså split och osämja.

Öjuls gick ner till stranden och satte sig tätt intill vattnet.

Hans blick var skum, hans ögon var döda, där de försökte svepa ut över det mörka, nattnynnande havet.

Han stack handen i vattnet. Det var varmt här invid stranden.

Pojken hade kläderna på sig, han skulle inte behöva frysa i natt.

Om han nu vistades i havsfolkets bottengårdar. Man visste så litet om havsfolket, fast man inte bodde längre från havet än att man kunde se det varje dag och längta bort över det. Eller skulle Raudbjörn, så liten han var, nödgas att ensam leta sig väg längs någon av det stupande olandets tre skräckfyllda vägar? Och hans far fanns inte till hands att hjälpa sin son!

Öjuls hörde det hart omärkliga ljudet av Visnas sulor. Han rörde sig inte, vände inte på huvudet.

Hon satte sig på huk invid honom och stirrade som han ut över det gråblå vattnet.

Öjuls förskansade sig inom en hård, bister tystnad.

— Det är din lott att se framåt, sade Visna försiktigt. Den som är född att segra han är tvungen se framåt.

— Vilken seger skänker mig Raudbjörn tillbaka?

— Han kan komma dig tillmötes genom en annan kvinna.

Han vände sig åt sidan. Hon såg inte på honom. Hon fortsatte att se utåt havet — medan ett egendomligt vist leende spelade kring hennes läppar.

— Du har alltid talat om ett liv för mycket, sade Öjuls viskande. Tycker du inte att du fått din vilja fram idag. Du har fått ett liv för mycket. Jag vet vem du är: du är Dödens kvinna, och du känner de stigar där Raudbjörn går.

Hon vred på överkroppen eftersom det i natt smärtade henne mer än vanligt att nödgas vrida på halsen.

— Jag är inte dödens kvinna, jag är *din kvinna*, det vet du fullerväl. Men vill du veta vad jag tror? Jo, jag tror att havet idag av dig fick en blot som kommer att hädanefter alltid göra dig lyckosam vid färd över vatten.

Öjuls tänkte efter. Det var så svårt att förstå hur det ena hängde ihop med det andra. Men varför just *hans son*? Kanske därför att han verkligen var född till hövding, så som Volva-Hlin en gång hade förutsagt.

Öjuls doppade båda händerna i det salta vattnet och reste sig sedan hastigt upp med vattnet rinnande från fingertopparna.

— Det som är dött det är dött... Det återstår att se hur pass sannspådd du blir.

De gick vid varandras sida långsamt bort från stranden.

2

För Öjuls var det en natt med svarta stjärnor, men för dem som kämpat, fått skråmor och vunnit byte var den lika klarblå som deras egna nätter östanhavs.

De hade lagt sig att sova i en krets kring elden. Somliga låg i förvridna ställningar som om de varit plågade och deras munnar var öppna som för att släppa ut jämmer. Andra kastade sig oroligt, och de som fått sår, satte sig stundom stönande upp och ordnade med sina bindlar.

Orökja låg med huvudet mot Gydas lår. Han kramade sin nyförvärvade järnhuva i högra handen. Greppet var krampaktigt.

Kwerkur, den lille mörke piktern, kom släpande mellan stammarnas skugga med ett fång mosslupna, vindfällda grenar, som han kastade på elden. Det pyrde och rök från bålet.

Öjuls och Visna, som kommit tillbaka från stranden, stod och tittade på piktern.

Öjuls vinkade åt trälen att han skulle komma fram till dem. Kwerkur såg misstänksamt från den ene till den andre, granskade deras ansikten, över vilka skenet från bålet kastade ett rött skimmer. Han visade ingen rädsla men han stannade försiktigt utom räckhåll för Öjuls armar.

— Var är ditt land? sporde Öjuls, långsamt för att den andre skulle förstå honom.

Piktern vände sig västerut, pekade mot trädtopparna och vinkade med handen.

— Där sol går ner. Ö i havet, stor ö, jag är mäktig man där. Min båt blev rövad, mina män dödade, själv blev jag

träl hos onda män.

— Är din ö rik? undrade Öjuls.

— Du blir en mäktig man där, svarade piktern och det såg ut som om han inte förstått innebörden i Öjuls ord.

Visna betraktade piktern, medan Öjuls talade med honom. Hennes blick for forskande över varenda sotig rynka i pikterns läderaktigt sammantorkade ansikte.

— Du kan gå och sova, sade Öjuls till piktern.

Piktern avlägsnade sig, gick så nära elden han kunde för hettans skull och sjönk samman som om han utgjort en hög tomma trasor.

Öjuls vände sig mot Visna.

— Prisar du fortfarande min Lycka? frågade han ironiskt.

Visna svarade inte. Hon gjorde bara en förstulen nick bortåt Kwerkur som redan snarkade.

— Honom måste du döda. I dag eller i morgon. Bättre i dag än i morgon.

Öjuls knappast hörde henne. Tröttheten var i färd att övermanna honom.

Han styrde stegen tvärs igenom den sovande hopen av män och kvinnor. Han stannade då och då och tittade ner på någon sovande. Det glimtade till av belåtenhet i hans trötta ögon. Nog hade männen bättre kläder idag än i går. Någon mening var det ändå med att de lämnat sitt eget hemlands kust och farit över vattnet. Och hittills hade Njord den höge i vinden och vågens megin varit dem nådiga. Och Oden den enögde hade hjälpt dem att slugt narra sig till en lättköpt seger. Roald hade visserligen fallit, men det var nu en gång en mans lott att antingen falla eller dö stråddöd på pinkmurken halm i gammalmanshorn. Och Öjuls föredrog att dö i strid, om han finge välja.

Orökjas kvinna flyttade på sig, och mannens huvud föll mot en hård klump på marken.

Orökja vaknade och satte sig yrvaken och vilsen upp. Då han kom underfund med att kvinnan varit orsaken till hans fall, blev han argsint och knuffade på henne.

— Kan du inte ligga stilla, kvinna!

Öjuls ämnade just fortsätta mot en stor ek i utkanten av ljuskretsen, där han tänkte lägga sig ner att sova vid Visnas sida, då Orökja kallade honom tillbaka.

— Vad vill du? frågade Öjuls otåligt.

Orökja prövade för hundrade gången den alltför lilla järnhuvan på sin trinda och väl tilltagna skalle. Han nästan grät.

— Borde han inte bli dödad två gånger han som ägde den här, för att han inte kunde ha den till att passa.

— Den är ju inte gjord efter ditt huvud, Orökja, svarade Öjuls och gick ifrån honom.

Orökja sneglade efter Öjuls, makade hustrun tillrätta, så att han fick en lämplig huvudgård, och somnade åter med sitt byte i famnen.

Visna lade sig ner, svepte den vida kappan om sig och lade huvudet på armen.

Öjuls satte sig med ryggen mot trädet där tidigare under natten den man suttit som varit ägare till Orökjas järnhuva.

Visna hade sträckt ena handen framför sig på gräset. Gräset var vått. Hon tog handen åt sig, tittade sömnigt på den och såg att den var röd av blod. Hon strök av blodet på rotmossan och somnade.

Öjuls såg henne sova. Självs hade han ingen frid i sinnet. Han hade mist en son. Nåväl, det var inte en mans uppgift att sörja. Världen ägde tillräckligt många kvinnokved för att han skulle få fler söner än han ägde fingrar.

Visna hade lagt båge och koger inom räckhåll. Självs satt Öjuls med spjutet vilande över knäna och lyssnade till natten som teg och havet som viskade på andra sidan skogsbrynet.

Det skymtade skuggor mellan träden. Långpattar? Landvättar som förtörnades över att deras nattsömn störts av striden? Ljudet av steg tassade invändigt i Öjuls öron och tvang honom att vända sig om. Ingen syntes. Något rörde sig gnisslande uppe i trädkronan under vilken han satt. Han såg dit upp. Hängde Oden verkligen mellan grenarna i *nio* nätter?

Det kom dimma över Öjuls ögon. Stjärnblinket gjorde honom osäker.

Det kom skratt ur skogen. Han rös. Jaså, skogsnuvan med murkenryggen var i farten. Egentligen fruktade han henne inte. Varken henne eller någon annan. Hade han inte en gång, i en tid som han tyckte var mycket avlägsen, klivit Fadern och Modern med ett skiftande hugg så att maskar och larver dråsat till marken?

Han tyckte sig än en gång höra skrattet. Ett lokeskratt var det. Rapp skald hade förtalt hemma i gården om Lokes skratt, det skratt som Loke skrattat åt gudarna vid Frånångerforsen.

Den allra tidigaste morgongryningen smög sig fram mellan träden. En fågel började sjunga.

Öjuls lyfte huvudet och lyssnade. En trast sjöng ur morgondiset som hängde under stjärnor som bleknade.

Vart gick fader Ön och brodern Nase? Och Balle stugsittaren? Gick de till de svarta skogarna, till landet som sluttade? Måtte de ta hand om Raudbjörn där, till den dag då han själv skulle infinna sig. Skalder och godar talade om att kämpar kom till ett ställe på andra sidan regnbågen, till en hall som var större än lejrekungens Hjort, om en sådan hall verkligen kunde finnas. Där drack de mjöd och stred mot varandra från gryningen till meaftan, då de gick hem och fick sig ett fläskmål med en myckenhet av starkt öl. Det där lät ju fägningsamt, och det kunde allt vara roligt att få vara med på ett slikt storgille, tänkte Öjuls, men hur skulle